

tekst arie koster | beeld arie koster

WILT U WAT DOEN VOOR DE BIJEN?

Voorkom bodemverdichting met ecologische bijenlinten

Vrijwel dagelijks krijg ik via verschillende communicatiemiddelen berichten over bijenlinten of de vraag: wat kunnen we doen voor wilde bijen? Al snel wordt gedacht aan ingezaaide stroken, linten met vaste planten en bermen met bollen. Maar het **béste** dat je kunt doen, is het uitvoeren van doodgewoon ecologisch landschapsbeheer of groenbeheer en voorkomen dat de bodem bij het onderhoud door zware machines te sterk verdicht.

In stedelijk gebied kan de bijenstand worden verbeterd door het zeer gericht inzaaien van inheems zaadmengsel, afkomstig van Nederlandse biologische zaadtelers. In de meeste gevallen is deze aanpak ook van betekenis voor de overige fauna. Vaak wordt er echter gekozen voor bloemrijke begroeiingen, zoals ingezaaide bloemenlinten, maar deze zijn meestal niet duurzaam en voor de wilde bijen van veel minder betekenis dan de natuurlijke of half-natuurlijke vegetaties

Natuurlijke vegetatie en beheer

Grazige vegetaties spelen een belangrijke rol voor de bijenstand, vooral in combinatie

met andere groene landschapselementen. Maar als deze met te zwaar materieel worden beheerd, is de rol van deze vegetaties snel uitgespeeld. Er wordt dan niet meer bijgedragen aan het verbeteren van de wilde bijenstand en de biodiversiteit in het algemeen.

Betreding van de bodem leidt tot bodemverdichting. Een zwakke vorm van oppervlakverdichting bevordert madeliefjes en een zwaardere vorm daarvan is goed voor grote weegbree. Deze verschijnselen zijn het gevolg van lopen, lichte begrazing of bijvoorbeeld maaien met relatief lichte maaimachines. Meer dan tien keer per jaar maaien met een handmaaier is vaak al

voldoende om een gazon wit te kleuren met madeliefjes. Waar intensief wordt gelopen of wordt gespeeld, krijgt grote weegbree vaak de overhand. Bij beide verschijnselen wordt het bodemoppervlak wel verdicht, maar de diepere lagen van de bodem worden niet of nauwelijks vervormd en verdicht.

Het gevaar van bodemverdichting

Toen ik in de jaren tachtig bij

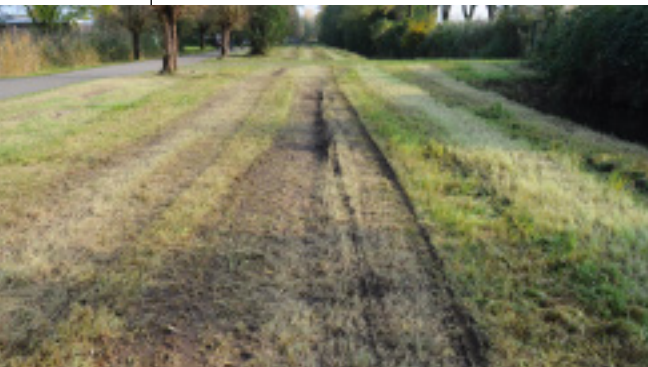
het toenmalige ministerie van Landbouw en Visserij voor de Adviesgroep Vegetatie Beheer in Wageningen werkte, was de zwaarte van het materieel dat werd gebruikt bij maaien en afvoeren op bermen al een punt van zorg. De wioldruk verdichtte de bodem en door het berijden werden veel kleine dieren en stadia (eitjes, larven en cocons) daarvan geplet en gedood. Omdat niet alles werd bereiden en van zware insporing meestal

geen sprake was, bleef de schade beperkt. Op minder draagkrachtige bodems werd vaak met dubbele banden (dubbel lucht) gewerkt. De bodem werd dan minder vervormd, maar de bereiden oppervlakte werd wel veel groter. Uit onderzoek naar de betekenis van bermen en graslanden voor kleine dieren, bleek dat de meest gunstige maaihoogte voor de fauna (waar onder insecten en spinnen) tussen de zes en tien centimeter

bedroeg. Dat is nu nog zo. Het materieel waar de laatste jaren mee wordt gewerkt, is echter zo extreem zwaar dat de bodem vrijwel overal wordt vervormd en ook de ondergrond sterk wordt verdicht.

Voldoende lucht in de bodem

Dat lucht in de bodem van grote betekenis is, weten we zeker al een paar eeuwen en vooral de laatste honderd jaar zijn hier

veel details over bekend geworden. Waar geen misverstand over bestaat, is dat zuurstof in de bovenste lagen van de bodem zeer essentieel is voor het overgrote deel van planten en dieren die op de een of andere wijze direct of indirect van zuurstof afhankelijk zijn. Bodemverdichting wordt vaak gerelativeerd met het argument dat brede banden de druk verdelen. Op het oog is daar de laatste jaren vaak weinig van te merken. Brede banden mogen de bodem dan iets minder verdichten, maar het feit blijft wel dat alle bodemdieren die daar onder komen even goed of zelfs nog veel meer worden geplet. Zelfs op drogere zandgronden zijn de sporen vaak duidelijk zichtbaar, en ook in natuurterreinen zien we deze verschijnselen.

sterke insporing is in het hele land duidelijk zichtbaar en dat terwijl we met z'n allen roepen dat we iets voor de bijen willen doen. Dat is een enorme tegenstrijdigheid.

Zuig-maacombinaties waarbij de bodem niet wordt bereden zijn niet ideaal, maar vooral bij slim gedifferentieerd beheer is zo'n methode toch aanzienlijk beter. De zware machines die nu worden gebruikt, zijn in principe voor de landbouw bedoeld, niet voor ecologisch groen- en landschapsbeheer. Als we willen doorgaan met extreem zware maaimachines, kunnen we beter stoppen met ecologisch berm- en graslandbeheer.

...of kiezen we voor een surrogaat?

Om bijen te helpen hebben we een kern van bijenlinten nodig: lintvormige landschapselementen in het stedelijke gebied en op het platteland (zie kader). Als die niet ecologisch worden beheerd, is het inzaaien met bloemenmengsels en het poten van bollen niet meer dan een armetierig lapje voor het bloeden en een surrogaat voor het echte bijenlint.

Wat is een bijenlint eigenlijk?

Een bijenlint is een reeks van min of meer aansluitende bloemrijke landschapselementen ten gunste van bijen. Dat kunnen allerlei lintvormige landschapselementen zijn zoals bermen, dijken en kanaaloevers, maar ook landschapselementen zoals tuinen, parken, tegeltuinen, plantenbakken of plekken met vaste planten in de openbare ruimte. Het begrip bijenlint is hier symbolisch bedoeld. Het kan ook een netwerk van linten in een grote stad zijn, maar ook een structureloze hoeveelheid elementen zijn die niet te ver van elkaar liggen. Voor de bijen doet de vorm er niet toe.

Bron: bijenhelpdesk.nl

Willen we echt iets voor de bijen doen?

Lichte grasmaaiers verdichten de bodem, de zware nog veel meer. Ze veroorzaken op zijn minst een verandering van de soortensamenstelling van de vegetatie. Als de soortensamenstelling verandert, heeft dat ook ernstige gevolgen voor de fauna. Dit geldt ook voor het leven in de bodem. Het verschijnsel van